

Nous manlleus, noves perspectives: conseqüències pràctiques per a l'as- sessorament (I)

Termes de procedència àrab com ara 'baclaua', 'burca', 'falàfel', 'xador'; o de procedència japonesa com 'dashi', 'sushi', 'shoyu', són cada dia més freqüents en converses i textos que es produeixen als països de parla catalana. I aquesta presència creixent exigeix que els organismes encarregats de la fixació de la llengua hagin d'adoptar estratègies d'anàlisi d'aquests manlleus. A més, aquestes incorporacions impliquen també algunes conseqüències pràctiques per a l'assessorament lingüístic que en aquests articles mirarem d'apuntar. En el primer,¹ examinarem alguns interrogants que aquests nous termes plantegen; en el segon, analitzarem el tractament que d'alguns casos concrets n'ha fet el Consell Supervisor del TERMCAT.

Els processos d'estandardització i codificació no es poden considerar mai del tot tancats. Convencionalment, podem afirmar que una llengua ja està codificada, i que presenta un estàndard prou ben consolidat, però és evident que aquest procés es va fent de manera contínua. El sistema lingüístic, sempre a remolc dels canvis socials que es produeixen en la comunitat on es desenvolupa, també canvia i s'adapta a aquestes noves realitats socials. Així, per buscar un exemple prou evident, des de fa uns quants anys s'han incorporat en els usos administratius del llenguatge noves convencions per evitar usos que avui es poden considerar discriminatoris per a certs grups de persones.

El lèxic, naturalment, també s'adapta a les noves realitats socials, i de fet és un dels primers elements lingüístics en què aquestes modificacions tenen un reflex. La generalització dels intercanvis culturals, l'escurçament de les distàncies i tot el conjunt de fenòmens que es poden relacionar amb el concepte d'allò que s'ha anomenat *globalització* estan comportant uns canvis molt significatius en aquest terreny. És especialment interessant reflexionar sobre els elements que caracteritzen el fenomen dels préstecs interlingüístics, un fenomen que mereix i ha de merèixer cada vegada més atenció entre les persones que tenen influència en la codificació i l'estandardització de les llengües. I entre aquestes persones no s'hi han de considerar només els lexicògrafs, els acadèmics i els lingüistes, sinó també, i especialment, els responsables dels mitjans de comunicació, les persones amb responsabilitats públiques o polítiques, els professionals de l'ensenyament i tots els col·lectius que actuen, de manera més o menys conscient, com a difusors d'un determinat model de llengua.

Hi ha uns quants elements que són mereixedors d'estudi en el cas català, especialment en el terreny dels llenguatges d'especialitat i la terminologia, que com-

1. El primer dels dos articles es basa en la comunicació presentada al Diàleg sobre Diversitat Lingüística, Sostenibilitat i Pau, organitzat per l'Institut Linguapax, que es va dur a terme el mes de maig de 2004 en el marc del Fòrum 2004.

parteix els recursos lingüístics de la llengua general, però té unes particularitats que exigeixen un tractament específic. La terminologia, l'estudi de les nocions i les denominacions pròpies dels llenguatges d'especialitat, ha d'abordar inevitablement el tractament dels manlleus, perquè els àmbits tècnics i científics són molt sovint els primers a incorporar formes manllevades, i actuen com a puntes de llança per a la generalització d'algunes d'aquestes formes. No cal allargar-se en exemples: n'hi ha prou de considerar el camp de les noves tecnologies per adonar-se de quanta terminologia ben específica s'ha instal·lat avui en la llengua de tots els parlants (amb termes com *DVD*, *pantalla de plasma*, *ordinador de butxaca*, *correu electrònic*, *xat*, etc.).

Val la pena fer notar que, tot i que el fenomen del manlleu no és nou (ja Fabra, de fet, va catalanitzar els manlleus que va considerar plenament introduïts en la llengua), sí que sembla relativament recent l'interès teòric pel manlleu i la preocupació de la lexicografia catalana pel tractament que cal fer-ne (especialment dels que no procedeixen del castellà). Així, ni en el prefaci escrit per Fabra, ni en el de Carles Riba de l'any 1954, en el *Diccionari general de la llengua catalana* no es feia cap esment a la qüestió de l'adaptació o l'adopció dels manlleus. En canvi, en el pròleg al *Diccionari de la llengua catalana* que l'Institut d'Estudis Catalans va editar el 1995, aquest assumpte mereix repetidament l'atenció d'Antoni M. Badia i Margarit.

El fenomen del manlleu

De fet, manllevar formes a altres idiomes és un dels recursos habituals d'ampliació del cabal lèxic de totes les llengües. I, en contrast amb la resta de recursos de formació de mots com la derivació, la composició, etcètera, el manlleu és l'únic recurs que permet ampliar efectivament el cabal de radicals a partir dels quals es poden aplicar els altres sistemes de formació de mots.

Des d'una determinada perspectiva, es podria considerar que el préstec interlingüístic és una conseqüència més de l'intercanvi cultural, i que això és una riquesa que cal potenciar amb tots els instruments possibles. Tanmateix, hi ha un conjunt d'aspectes lingüístics i sociolingüístics que no es poden deixar de tenir en compte, i que si no s'aborden amb una certa sistematicitat i coherència poden esdevenir precisament un entrebanc per a la incorporació sense problemes d'aquestes formes manllevades en el corpus d'una llengua. Per exemple, almenys en determinats barris de les ciutats més grans s'han fet habituals i populars els establiments de restauració especialitzats en la gastronomia del Pròxim i de l'Extrem Orient. Doncs bé, el fet que en molts d'aquests locals s'estiguin difonent formes transcrits a partir del castellà, del francès o de l'anglès (o d'una barreja de totes tres) està comportant la generalització de pronúncies i de grafies que després costarà molt d'esmenar, i dificulta, de manera totalment objectiva, la implantació efectiva d'aquestes formes en el corpus, si és que hi són necessàries. Per tant, la reflexió sobre els mecanismes d'incorporació de mots propis d'altres llengües és indispensable, ja sigui per valorar la necessitat real del mot, ja sigui per assegurar-ne la integració més adequada dins del sistema lingüístic receptor.

Hi ha almenys sis aspectes que responen fidelment als canvis que s'estan produint en aquests últims anys, i que ara analitzarem breument.

1r. Tot és més a prop: moltes novetats i molta pressa

Un primer element que cal tenir en compte de manera indefugible és l'augment de necessitats denominatives de conceptes molt allunyats del context cultural

de la llengua d'arribada. Es pot pensar, per exemple, en el cas dels mitjans de comunicació, que han de donar nom a espècies animals o botàniques que apareixen en documentals filmats en zones ben allunyades, unes espècies que, evidentment, no tenen cap denominació tradicional en català. I l'actualitat informativa posa en circulació contínuament designacions alienes però indispensables en un determinat moment com ara *burca* —difosa a Catalunya especialment durant el conflicte a l'Afganistan— o *chapapote* —forma amb què els gallecs anomenen el fuel que va vessar el vaixell *Prestige* davant la costa gallega. La generalització d'Internet, la immigració i el turisme són altres factors que ens posen en contacte amb realitats que fins fa poc ens resultaven absolutament llunyanes.

Aquest augment de les necessitats denominatives posa en qüestió la vigència del concepte que tradicionalment s'anomenava *xenisme* (que segons el diccionari és el 'mot estranger que designa una realitat d'una altra cultura i que és difícil de traduir'). Tant si és difícil de traduir com si no, el parlant necessita referir-se a aquell concepte. A més, el manlleu porta associades unes connotacions de novetat i de precisió que el fan molt atractiu per als especialistes i per als professionals dels mitjans de comunicació, que molt freqüentment prefereixen fer ús d'una forma manllevada encara que en la llengua pròpia ja disposin d'un element lèxic prou adequat. N'hi ha nombrosos exemples: és el cas, actualment, de la forma d'origen anglès *mobbing*, que s'imposa en els mitjans de comunicació malgrat que hi ha alternatives descriptives que resultarien potser més entenedores per al públic (com ara *assetjament psicològic* o *assetjament immobiliari*, segons el context).

El món, doncs, s'ha fet petit: els mitjans de comunicació ens parlen sense solució de continuïtat de notícies d'àmbit local i de notícies esdevingudes literalment a l'altra banda del món; Internet ens facilita la relació amb persones d'arreu del planeta i la nostra societat és cada cop més multicultural. El professional responsable s'ha de plantejar, en aquest context, què ha de fer amb els conceptes propis d'aquestes zones tan allunyades: intenta traduir-los per expressions semànticament equivalents en la llengua d'arribada, o es val de la forma original?; hauria estat possible, durant el conflicte a l'Afganistan, fer referència al *burca* utilitzant només el terme traduït al català, és a dir, *vel*? I, si parlem dels mitjans de comunicació, caldrà que no perdem mai de vista que en aquest context la immediatesa és un factor que domina qualsevol altra consideració, de manera que el tractament d'aquesta mena de qüestions no admet temps per a la reflexió, per a l'estudi, per a la consulta a l'especialista; en definitiva, no es pot recórrer al temps com un aliat que ajuda a consolidar una determinada proposta denominativa, sinó que cal fer una proposta immediata.

Si a això hi afegim la consideració que els mitjans de comunicació són avui, sense cap mena de dubte, les grans fonts de coneixement per a la majoria de la població en el món occidental, esdevé indispensable pensar com respondre a aquesta necessitat. En català s'han iniciat algunes iniciatives interessants, com ara l'Antena de Terminologia, el projecte de col·laboració dels mitjans de comunicació catalans amb el TERMCAT en què es pretén tractar els casos terminològics més rellevants des del punt de vista informatiu per mirar de trobar solucions comunes. Però queden aspectes encara per resoldre, com ara el problema de les transcripcions úniques de llengües amb alfabet no llatins en mots de la llengua general, en topònims o en antropònims; o bé el problema de la immediatesa, atès que sovint cal prendre decisions en el mateix moment en què es tanquen les redaccions dels diaris o pocs moments abans d'entrar en antena.

2n. El manlleu ja no és només cosa d'especialistes

Un segon aspecte que val la pena analitzar en relació amb el fenomen de la incorporació de manlleus al corpus —molt lligat a l'anterior— és l'augment del col·lectiu d'usuaris de les formes manllevades. Fins fa pocs anys es podia considerar que termes com *sebkha* o *xot* eren d'interès exclusiu, a Catalunya, dels relativament poc nombrosos especialistes en geologia. Avui, tanmateix, un nombre força gran de catalans es poden plantejar fer un viatge, turístic o de negocis, al nord d'Àfrica, d'on són típiques aquestes formacions, i les visitaran i fotografiaran i, en tornant a casa, ensenyaran les fotos als amics i els explicaran que aquella depressió sense vegetació que es veu a la imatge es diu *sebkha* (o *sabkha*), i que el marge cobert de plantes que l'envolta és un *xot*. I, quan no sigui a partir de l'experiència directa, la incorporació es farà a través de la televisió o del cinema.

Tradicionalment el manlleu s'introduïa per la via de l'especialista, i a poc a poc, al llarg de molts anys, anava penetrant i s'anava consolidant com un element més del corpus. En aquest camí, sovint la forma lingüística experimentava determinats canvis que ajudaven a la introducció de l'element dins del sistema. Avui, però, la introducció del manlleu no sempre segueix aquesta via, sinó que, sovint, és una introducció massiva i d'un dia per l'altre. Ahir gairebé ningú sabia què era un DVD i avui ja pràcticament ha substituït el vídeo.

Aquest canvi en la via d'introducció dels manlleus també ha de fer reflexionar els responsables de la codificació. Un cas especialment rellevant es dona, un cop més, en els termes propis de cultures expressades en llengües amb alfabet diferents del de la llengua d'arribada. Com és prou sabut, davant d'aquests casos les obres especialitzades i les enciclopèdies solen recórrer al sistema de la transliteració, segons el qual a cada grafia de la llengua original s'hi fa correspondre una grafia de l'alfabet de la llengua d'arribada. Així, per exemple, el cognom d'un famós compositor rus apareix en algunes obres especialitzades catalanes amb aquesta grafia: *Čajkovskij*. Aquesta grafia, per a una persona que no conegui el sistema de transliteració de mots russos, és a dir, per a la majoria de catalans, suggereix una pronúncia ben allunyada de l'original russa. Això es pot evitar recorrent al sistema de la transcripció, en què es fa correspondre a cada so de la llengua original la grafia de la llengua d'arribada que permet reproduir aproximadament la pronúncia del mot; en el mateix cas de l'exemple, la forma transcrita en català seria *Txaikovski*. Però també el recurs a la transcripció presenta alguns inconvenients; d'entrada, presenta l'inconvenient que les transcripcions en diverses llengües no coincideixen: en anglès, el mateix cognom es grafia amb la forma *Tchaikovsky*, i aquesta diferència pot ser sorprenent per a una persona que, sense estar especialitzada en transcripcions, hagi de crear o llegir documents en més d'una llengua (els documents multilingües cada vegada són més habituals). Des de la International Standards Organization i des d'altres organismes s'estan difonent des de fa un cert temps propostes unitàries de transliteració que se suposa que han de ser vàlides per a totes les llengües amb alfabet llatins, però no sempre tenen l'acollida i el seguiment desitjables. Pel que fa a la transcripció, malgrat que la majoria de llengües (i també el català) disposen de sistemes propis més o menys consensuats, si més no per a les llengües de més incidència (àrab, rus, etc.), en català encara és habitual l'ús de formes directament manllevades de l'anglès o del castellà, o bé l'ús de transcripcions mixtes.

De vegades, algunes propostes de transliteració o de transcripció no s'adeqüen prou a la necessitat d'ús en contextos no especialitzats, perquè inclouen formes gràfiques amb signes diacrítics o que no permeten deduir fàcilment la pronúncia

del mot. Per exemple, aquests restaurants japonesos o àrabs instal·lats a Catalunya que esmentàvem abans han de poder escriure els plats que ofereixen de manera que els seus clients puguin interpretar fàcilment aquesta informació, sense elements gràfics que resulten incomprensibles per a la majoria dels lectors. Si els responsables de la codificació lingüística en català no reaccionen amb una certa rapidesa, ens trobarem que s'imposen transcripcions basades en altres llengües, com ja es pot observar en els casos dels arabismes *tabule* o *xauarma*, que es veuen molt més sovint grafiats segons la transcripció francesa *tabulé* (que està portant a la generalització d'una pronúncia aguda del mot) i anglesa *shawarma* (amb la presència de grafies alienes al sistema tradicional català com la *sh* i la *w*).

3r. En sabem massa

Un altre element relacionat amb els manlleus que ha de merèixer més atenció té a veure amb la generalització del coneixement de més d'una llengua. És una realitat inqüestionable que en societats com la catalana cada vegada és més freqüent que els parlants coneguin més d'una llengua (de fet, en el cas català, és habitual que se'n coneguin almenys tres). I aquest fet, que ningú no dubta de considerar positiu, també té una conseqüència en la manera d'assimilar les formes manllevades. La tendència històrica era adaptar fònicament i gràficament els manlleus, i en aquest comportament hi influïa de manera evident la ignorància general de com es comportava la llengua d'origen. Avui, però, en l'àmbit europeu, per exemple, la gran majoria de la població, encara que no parli gaire bé l'anglès o el francès, sap amb força precisió com es pronuncien formes angleses com *piercing* i *green*, o franceses com *amateur* i *au pair*. Si, per manca d'alternatives catalanes tradicionals o per algun altre motiu aquestes formes s'han d'incorporar al corpus, l'especialista s'haurà de plantejar fins a quin punt són necessàries i viables adaptacions gràfiques com *pírcing*, **grin*, **amater* i **oper*. Des del 1932, per exemple, consta al diccionari normatiu català una forma d'origen anglès com *handicap*: quan un alumne pronuncii aquest mot amb fonètica anglesa, com hi ha de reaccionar el professor de llengua catalana?; és lògic demanar-li a aquest mateix alumne que conegui la fonètica anglesa però que escrigui *l'handicap* i pronuncii la hac muda i la paraula aguda en un text català? I al mateix diccionari trobarem la forma *budisme* i altres derivats de *Buda*: com hem de reaccionar quan els entesos en les llengües pròpies de les zones originàries del budisme ens demanin, atenent a irrefutables criteris filològics, que escrivim *Buddha* i *buddhisme*?

Un altre aspecte afectat és la morfologia: quan el parlant introdueix un manlleu al sistema lingüístic que utilitza tendeix a aplicar-hi les regles morfològiques habituals en aquest sistema; així, un catalanoparlant farà el plural de *talibà* afegint-hi una *ena* i una *essa*, *talibans*, prescindint del fet que el plural persa original sigui *taliban*. I això es produeix amb més regularitat en els casos de manlleus de llengües més allunyades, de les quals el parlant no coneix els sistemes de formació dels plurals, de les formes femenines, etc. Ara bé, a mesura que es generalitza el coneixement d'un altre idioma, es tendeix a fer servir la forma del plural original; per exemple, entre els experts de determinades especialitats científiques hi ha molta tendència a utilitzar les formes de plural llatines (en art, per exemple, *vanitates* en comptes de *vanitas*). Igualment, els especialistes en música parlen de *lieder* (i no de *lieds*) i, fins i tot, de *liederístic* (i no de *liedístic*).

En qualsevol cas, sembla que aquesta mena de vacil·lacions són fins a cert punt inevitables, atenent al fet que obeeixen a un procés que demana el seu temps. Però són aspectes que les persones que fixen l'estàndard o que corregeixen textos

s'han de plantejar necessàriament per mirar d'assegurar que en tots els casos en què sigui possible s'apliqui una certa regularitat que ajudi el parlant i que contribueixi a la incorporació adequada dels mots propis d'altres llengües.

4t. El paper de l'oralitat

La pronunciabilitat, el fet que una forma lingüística sigui més fàcilment pronunciable que una altra, ha esdevingut un factor clau per afavorir la implantació d'una determinada forma en el corpus, i aquest és un quart element que cal tenir molt en compte. Per exemple, els mitjans de comunicació catalans en general van donar prioritat a la sigla anglesa SARS per davant de la forma equivalent catalana SRAG, per referir-se a la *síndrome respiratòria aguda greu*, mentre que en canvi, i probablement pels mateixos motius, anys abans s'havia preferit la sigla catalana SIDA en comptes de l'anglesa AIDS per denominar la *síndrome d'immunodeficiència adquirida*. De fet, la pronunciabilitat sempre ha estat important en els processos d'incorporació de mots, però avui els mitjans de comunicació audiovisuals han fet guanyar un gran pes a la transmissió oral de la informació. I la generalització de l'ús dels manlleus en aquests contextos de comunicació oral (ràdio, televisió, etc.) comporta també la generalització del dubte sobre la millor manera de pronunciar-los: cal aproximar-se a les pronúncies originals o cal afavorir les adaptacions?; i si optem per les adaptacions, les hem de fer a partir de la grafia o de la pronúncia original? Si en les informacions culturals d'un informatiu s'anuncia que un escriptor català ha publicat un poemari de *haikus* (un tipus d'estrofació japonesa), què hem de proposar al locutor?: que pronuncii *haiku*, aspirant la hac, com sembla que és la pronúncia original, o que pronuncii *haiku*, fent la hac muda com és habitual en català, o fins i tot que pronuncii *haikú*, que és la pronúncia d'influència francesa que es va popularitzar a principis del segle vint? I encara es pot notar que en aquest cas també queda afectada la possible apostrofació o no de la forma (*el haiku* o *l'haiku*), i hi apareix el possible problema de l'adopció de pronúncies interferides, que en el cas català, amb la interferència constant especialment del castellà i de l'anglès, també s'ha de tenir molt en compte.

El respecte a la llengua original mouria a una solució, i el respecte a la llengua en què s'està produint el missatge mou a la solució oposada. És un aspecte, per tant, que difícilment admet una solució aplicable a tots els casos: caldrà posar sobre la taula altres arguments, com ara la generalització o l'especialització de la forma, la dificultat de la pronúncia original, el tractament que han fet d'aquella forma altres llengües, el context en què es produeix la comunicació, etcètera. En tot cas, es tracta d'un altre aspecte que ni el codificador ni l'assessor lingüístic no poden evitar de plantejar-se.

5è. El paper de la tipografia

Un cinquè aspecte que apareix relacionat amb la incorporació de formes manlleuades és el del tractament tipogràfic que han de rebre aquestes formes. Recursos com la cursiva o les cometes han deixat de ser patrimoni dels especialistes en edició de textos, i són avui a l'abast de tothom. L'accés a formes molt més generalitzades d'autoedició de textos planteja el fet que augmenta enormement el nombre de persones amb capacitat per determinar quina forma gràfica atorguen als manlleus que poden aparèixer en un text. I això també planteja nous reptes en l'establiment de criteris clars per a l'ús de determinats marcatges gràfics, ja sigui en l'àmbit concret de la lexicografia, ja sigui en qualsevol altra manifestació escrita.

Com és prou sabut, hi ha una convenció relativament ben establerta segons la qual la cursiva és el recurs més adequat per marcar una forma manllevada a una altra llengua dins del discurs escrit. Però, què cal escriure en cursiva? Tots els manlleus, o només els manlleus no adaptats a l'ortografia de la llengua d'arribada? Si arribem a la conclusió que marcarem amb cursiva els manlleus no adaptats, estarem proposant que formes tan generals com *croissant* o *whisky* també s'escriuin en cursiva. Caldrà, doncs, que proposem als responsables de tots els bars i restaurants catalans que s'autoediten els menús i les cartes dels seus establiments que facin també aquest marcatge? Marcarem amb cursiva *croissant* (una forma que ja es pot considerar tradicional) però no *xauarma* (que es pot considerar un terme nouvingut), perquè aquesta segona forma està adaptada gràficament?

Evidentment, sembla lògic que des dels àmbits especialitzats de la lexicografia i la lingüística intentem evitar traslladar als qui no en són especialistes aquestes dificultats i la responsabilitat sobre aquesta mena de grafies. Per tant, s'imposa tractar amb molta cura la representació que fem d'aquest tipus de mots en els diccionaris. El marcatge que fins avui és general en alguns diccionaris catalans, que donen en cursiva o amb un asterisc les formes no adaptades a l'ortografia catalana, no acaba de ser una informació suficient, perquè podria suggerir a la persona que consulta l'obra que aquesta forma *s'ha d'escriure en cursiva*, necessàriament, i com hem vist, aquesta indicació pot ser com a mínim exagerada en determinats contextos.

En aquest sentit, potser semblaria més adequat que els diccionaris recollissin les grafies adaptades o no dels manlleus i, en tot cas, marquessin d'alguna manera la llengua d'origen del mot, si més no en els casos en què la pronúncia que se'n sol fer, o que en fan els especialistes, no coincideix amb la que faria un parlant de la llengua que no conegui el mot. Per exemple, un catalanoparlant que en un diccionari observi que l'entrada *in silico* té la marca de llatíisme pot deduir que la lectura que cal fer del terme és [in síliko], amb accent sobre la primera síl·laba, i no pas sobre la penúltima, com caldria fer amb un terme patrimonial que tingués aquesta grafia. Al TERMCAT s'aplica des de fa un cert temps aquest marcatge, que té, amb tota la intenció, un cert marge d'ambigüitat, perquè no explicita exactament la pronúncia que es proposa, de manera que si, amb el temps, un terme es va incorporant al cabal lèxic general i la pronúncia que es generalitza no és exactament la de la llengua d'origen, es podrà considerar que el terme ha seguit el procediment normal d'adaptació.

En qualsevol cas, el marcatge tipogràfic dels manlleus ha deixat de ser un aspecte que hagi de preocupar només els lexicògrafs, i avui és un punt d'interès per a l'amplíssim col·lectiu de persones que poden generar textos i, per tant, potser no seria desenraonat que aquest aspecte s'incorporés, d'alguna manera, als currículums formatius més o menys generals i que es tingués especialment en compte en la formació de professionals de la correcció de textos.

6è. Manlleus que hi són però que no veiem

Finalment, l'últim aspecte al qual es pot fer referència és la dificultat d'identificar alguns tipus de manlleu. Es tracta dels casos en què el mot manllevat té una forma que queda «camuflada» com una forma més de la llengua d'arribada. Per exemple, estan en aquest grup tot un conjunt de manlleus de l'anglès que aquesta llengua ha incorporat a partir del llatí, com ara la forma *mèdia* per fer referència als mitjans de comunicació, que per a un parlant no especialitzat pot passar perfectament per una forma patrimonial catalana. És cert que aquest

aspecte no està estrictament lligat als fenòmens derivats de la globalització, però sembla important consignar-lo, i deixar anotat encara un altre aspecte no menys rellevant: el cas en què el manlleu no és una forma lèxica concreta, sinó un recurs morfològic. Per exemple, en català (i en castellà), la terminació *-ing* de l'anglès està adquirint un ús generalitzat en determinats registres populars, amb un cert valor verbalitzador, i així es poden documentar formes com *pònting*, *mètring*, *pànxing*, etc. Més enllà del cas concret, que segurament obeeix a un cert recurs quasi humorístic, és important estar al cas d'aquesta mena de fenòmens morfològics o sintàctics, que afecten també per exemple certes alteracions en l'ordre dels formants («un altre món és possible») i altres canvis, perquè es tracta de casos que s'incorporen al sistema lingüístic i resulten indefiniblement aplicables a molts altres contextos. Per exemple, s'ha fet força popular una determinada expressió de comiat («ens veiem») que sembla del tot calcada del castellà sud-americà.

Conclusions provisionals

Avui és una necessitat aprofundir en l'estudi dels manlleus, especialment els que relacionen el corpus amb la diversitat cultural i lingüística. Els processos de fixació del corpus, no sols en el cas del català, no poden evitar mirar de donar resposta, en la mesura que resulta possible, als interrogants que aquesta incorporació planteja. Es pot arribar a la conclusió que és imprescindible un treball rigorós d'estudi de cada cas, fet sempre en col·laboració amb els especialistes de cada àrea i, quan calgui, amb els experts en transcripció i transliteració. I resulta també imprescindible assegurar els canals de col·laboració amb els mitjans de comunicació per identificar amb rapidesa les noves necessitats, perquè els mitjans són els grans focus de difusió i de vulgarització del coneixement.

El procés de trobada intercultural no sembla que hagi de disminuir, sinó ben al contrari. A més, és un fet que la societat catalana és més importadora que no pas exportadora de novetats industrials, comercials, culturals i conceptuals. En conseqüència, la incorporació de novetats denominatives continuarà i, probablement, augmentarà. Potser la situació del català, una llengua que està a mig camí entre les llengües considerades minoritàries i les llengües que tenen un reconeixement oficial complet, una llengua en què els parlants i els professionals sembla que ens moguem sempre en una certa sensació de precarietat, ens fa especialment sensibles als possibles efectes de la trobada entre llengües, i des d'aquesta perspectiva és possible que la nostra reflexió sigui útil també per a l'anàlisi de processos paral·lels en qualsevol altre idioma.

En el segon article d'aquesta sèrie assajarem de concretar com s'han anat resolent algun dels interrogants que aquí plantejem en alguns casos normalitzats pel Consell Supervisor del TERMCAT, amb la intenció que el lector en pugui treure conclusions útils i pràctiques per a la seva activitat diària.

